

Kohti autonomista ja elinvoimaista kansalaisyhteiskuntaa

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan toimintasuunnitelma 2017–2021

Oikeusministeriön julkaisu 49/2017

Kohti autonomista ja elinvoimaista kansalaisyhteiskuntaa

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan
toimintasuunnitelma 2017–2021

*Suomi
Finland*
100

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan
neuvottelukunta

Oikeusministeriö

ISBN Nid.: 978-952-259-637-6

ISBN PDF: 978-952-259-636-9

Taitto: Valtioneuvoston hallintoyksikkö, Julkaisutuotanto

Helsinki 2017

Kuvailulehti

Julkaisija	Oikeusministeriö	12.10.2017	
Tekijät	Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE		
Julkaisun nimi	Kohti autonomista ja elinvoimaista kansalaisyhteiskuntaa Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan toimintasuunnitelma 2017–2021		
Julkaisusarjan nimi ja numero	Oikeusministeriön julkaisu 49/2017		
Diaari/hankenumero	OM 25/021/2016	Teema	Toiminta ja hallinto
ISBN painettu	978-952-259-637-6	ISSN painettu	1798-7075
ISBN PDF	978-952-259-636-9	ISSN PDF	1798-7083
URN-osoite	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-636-9		
Sivumäärä	37	Kieli	suomi
Asiasanat	demokratia, kansalaisyhteiskunta, kansalaisvaikuttaminen, neuvottelukunnat		
Tiivistelmä	<p>Vapaalla ja elinvoimaisella kansalaisyhteiskunnalla on tärkeä rooli yhteiskunnassa. Yhdistykset toimivat demokratian, osallisuuden, yhteisvastuun ja vertaistuen foorumina. Kansalaisyhteiskunta auttaa pitämään kaikki mukana ja ehkäisemään syrjäytymistä.</p> <p>Julksen vallan on perustuslain mukaan edistettävä yksilön mahdollisuuksia osallistua yhteiskunnalliseen toimintaan ja itseään koskevaan päätöksentekoon. Käytännössä tätä toteutetaan informaatio-, normi- ja resurssiohjauksella, esimerkiksi kehittämällä osallistumisen ja vaikuttamisen edellytyksiä koskevaa lainsäädäntöä, avustuskäytäntöjä sekä hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan vuorovaikutusta.</p> <p>Hallinnon ja kansalaisyhteiskunnan vuorovaikutuksen sekä kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytysten edistämiseksi oikeusministeriön yhteydessä toimii kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE, jonka valtioneuvosto asetti 9.2.2017 kolmannelle nelivuotiselle toimikaudelleen. Kokoonpanossa ovat edustettuina ministeriöt, tutkijat, yrittäjät, kansalaisjärjestöt sekä vapaat kansalaistoimijat.</p> <p>Neuvottelukunnan tehtävänä on tehdä aloitteita ja esityksiä sekä antaa lausuntoja kansalaisyhteiskuntapolitiikan kannalta tärkeiden osa-alueiden kehittämiseksi. Neuvottelukunta seuraa järjestöjä koskevien julkisen vallan päätösten johdonmukaisuutta ja ennakoitavuutta sekä edistää kansalaisyhteiskuntaa koskevaa tutkimustoimintaa, tutkimusten hyödyntämistä ja niiden tuloksista tiedottamista.</p> <p>Kansalaisyhteiskunnan autonomian ja elinvoimaisuuden vahvistaminen sekä globaalien muutostekijöiden tunnistaminen muodostavat käsillä olevan toimintasuunnitelman strategiset päätavoitteet. Toimintasuunnitelmassa käsitellään kansalaisyhteiskunnan tilaa ja toimintaympäristön muutoksia sekä neuvottelukunnan visiota, strategisia tavoitteita, roolia, tehtäviä ja viestintää. Toimintasuunnitelma on laadittu vuosiksi 2017–2021. Toimintasuunnitelman rinnalle laaditaan toimikauden mittaan täydentyvä vuosisuunnitelma.</p>		
Kustantaja	Oikeusministeriö		
Painopaikka ja vuosi	Lönnerberg Print & Promo, 2017		
Julkaisun myynti/ jakaja	Sähköinen versio: julkaisut.valtioneuvosto.fi Julkaisumyynti: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Presentationsblad

Utgivare	Justitieministeriet	12.10.2017
Författare	Delegationen för medborgarsamhällspolitik KANE	
Publikationens titel	Mot ett autonomt och livskraftigt civilt samhälle Verksamhetsplan för delegationen för medborgarsamhällspolitik 2017–2021	
Publikationsseriens namn och nummer	Justitieministeriets publikation 49/2017	
Diarie-/ projektnummer	OM 25/021/2016	Tema Verksamhet och förvaltning
ISBN tryckt	978-952-259-637-6	ISSN tryckt 1798-7075
ISBN PDF	978-952-259-636-9	ISSN PDF 1798-7083
URN-adress	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-636-9	
Sidantal	37	Språk finska
Nyckelord	demokrati, det civila samhället, medborgarinflytande, delegationer	
Referat	<p>Ett fritt och livskraftigt civilt samhälle har en viktig roll i samhället. Föreningar är forum för demokrati, delaktighet, gemensamt ansvar och gruppstöd. Det civila samhället bidrar till att förebygga utslagning och se till att alla får vara med.</p> <p>Enligt grundlagen ska det allmänna främja den enskildes möjligheter att delta i samhällsrelaterad verksamhet och beslut som gäller honom eller henne själv. I praktiken sker detta genom informations-, norm- och resursstyrning, bland annat genom att utveckla lagstiftningen som gäller möjligheterna att delta och påverka, understödssystemen och växelverkan mellan myndigheterna och det civila samhället.</p> <p>För att främja växelverkan mellan det civila samhället och myndigheterna samt för att förbättra det civila samhällets verksamhetsförutsättningar finns det i anslutning till justitieministeriet en delegation för medborgarsamhällspolitik, som statsrådet tillsatte för den tredje fyraårsperioden den 9 februari 2017. I delegationen finns företrädare för ministerierna, forskare, företagare, frivilligorganisationer och fri medborgarverksamhet.</p> <p>Delegationen har till uppgift att ta initiativ och lägga fram förslag samt yttra sig i syfte att utveckla delområden av vikt för medborgarsamhällspolitiken. Delegationen ska följa med att den offentliga maktens beslut i fråga om medborgarorganisationerna är samstämmiga och förutsebara, främja forskningsverksamhet och utnyttjandet av forskningsresultat samt informera om resultaten.</p> <p>De strategiska huvudmålen enligt verksamhetsplanen är att stärka det civila samhällets autonomi och livskraft samt identifiera globala förändringsfaktorer. I verksamhetsplanen behandlas det civila samhällets läge och ändringarna i verksamhetsmiljön samt delegationens vision, strategiska mål, roll, uppgifter och kommunikation. Verksamhetsplanen gäller åren 2017-2021. Verksamhetsplanen kompletteras med en årsplan som uppdateras under mandatperioden.</p>	
Förläggare	Justitieministeriet	
Tryckort och år	Lönberg Print & Promo, 2017	
Beställningar/distribution	Elektronisk version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Beställningar: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi	

Description sheet

Published by	Ministry of Justice	12th of October 2017	
Authors	Advisory Board on Civil Society Policy KANE		
Title of publication	Towards an autonomic and dynamic civil society. Action plan of the Advisory Board on Civil Society Policy 2017-2021		
Series and publication number	Publication of the Ministry of Justice 49/2017		
Register number	OM 25/021/2016	Subject	Operations and administration
ISBN (printed)	978-952-259-637-6	ISSN (printed)	1798-7075
ISBN PDF	978-952-259-636-9	ISSN (PDF)	1798-7083
Website address (URN)	http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-636-9		
Pages	37	Language	Finnish
Keywords	democracy, civil society, civil participation, advisory boards		
<p>Abstract</p> <p>A free and dynamic civil society plays an important role in society. Associations serve as a forum for democracy, participation, solidarity and peer support. The civil society helps encouraging everyone's involvement and preventing social exclusion.</p> <p>Under the Constitution of Finland, the public authorities shall promote the opportunities for an individual to participate in societal activity and the decisions that concern him or her. In practice, this is implemented by the steering of information, norms and resources, for example by developing legislation concerning participation and influencing, assisting practices, and interaction between administration and civil society.</p> <p>In order to promote the interaction between administration and civil society as well as the operating conditions for civil society, the Advisory Board on Civil Society Policy KANE operates in connection with the Ministry of Justice. The Government appointed the advisory board for its third four-year term on 9 February 2017. Ministries, researchers, entrepreneurs, non-governmental organisations and independent civic actors are represented in the composition of the advisory board.</p> <p>The task of the advisory board is to prepare initiatives and proposals as well as to give statements for the development of areas with significance to civil society policy. The advisory board follows the consistency and predictability of decisions by public authority concerning non-governmental organisations, and promotes research activities and utilisation of studies on the civil society and the dissemination of information on their results.</p> <p>The strategic main objectives of the present action plan consist of strengthening the autonomy and viability of civil society as well as recognising global change factors. The action plan describes the status of civil society and changes in the operating environment as well as the vision, strategic objectives, role, tasks and communications of the advisory board. The action plan covers the years 2017-2021. An annual plan supplemented during the board's term will be prepared alongside the action plan.</p>			
Publisher	Ministry of Justice		
Printed by (place and time)	Lönnerberg Print & Promo, 2017		
Publication sales/ Distributed by	Online version: julkaisut.valtioneuvosto.fi Publication sales: julkaisutilaukset.valtioneuvosto.fi		

Sisältö

1	Esipuhe	9
2	Neuvottelukunnan tehtävä	11
3	Kansalaisyhteiskunnan tila ja toimintaympäristön muutokset	12
3.1	Kansalaisyhteiskunnan määrittely ja nykytila	13
3.2	Gloaalien muutostrendien vaikutukset kansalaisyhteiskunnan toimintaan ...	15
3.3	Kansalaisyhteiskunta osana yhteiskunnallista muutosta	16
3.4	Järjestöjen oma uusiutumiskyky	18
4	Neuvottelukunnan visio ja toimintasuunnitelma 2017–2021	20
4.1	KANEn strategiset tavoitteet	20
4.2	KANEn vision ja strategisten tavoitteiden toteutus	21
5	Neuvottelukunnan rooli ja työskentely	23
6	Neuvottelukunnan kokoonpano	25
7	Työjaosto ja sihteeristö	27
8	Lähteet	28
	Liite 1 Viestintästrategia 2017–2021	30
	Liite 2 Jäsenten hakemuksissa esittämiä tavoitteita ja toimintaehdotuksia (2016)	34
	Liite 3 KANEn (2012–2016) suosituksia	36

1 ESIPUHE

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan kolmas toimikausi 2017–2021 alkaa muuttuvassa toimintaympäristössä. Polarisatio alueiden välillä globaalisti ja terveys- ja sosioekonominen eriarvoistuminen ovat kasvava maailmanlaajuinen trendi. Toimintaympäristöä kuvaa ennustamattomuus, maailmankuvan sirpaloituminen ja luottamuksen heikkeneminen demokraattisen järjestelmän toimivuuteen. Kansalaisten luottamus perinteisiin instituutioihin laskee. Yhä useammalla on kokemus, että heidän tarpeitaan ei kuulla eikä heidän toiminnallaan ole vaikutusta. Luottamuksen puute ja näköalattomuuden kokemus ruokkivat ääriajattelua ja eri ryhmien vastakkainasettelua. Monet uudet liikkeet saavat elinvoimansa syrjinnän ja eriarvoistumisen aatteista.

Luottamusvaje pakottaa tarkastelemaan perinteisiä demokraattisia toimintatapoja entistä kriittisemmin. Luottamuksen väheneminen ja perinteisten toimintamallien kiinnostamattomuus on saanut tutkijat puhumaan osallisuuden elitisoitumisesta. Aktiivinen väestö, joilla on resursseja ja verkostoja, saavat oman äänensä paremmin kuuluviin. Tämän voidaan nähdä johtavan kansanvallan uskottavuuden heikkenemiseen.

Demokratian perusta on Suomessa edelleen vahva. Suomalaiset luottavat demokraattiseen järjestelmään ja ovat kiinnittyneet poliittiseen järjestelmään vahvasti. Tämä ei kuitenkaan konkretisoidu kasvavana äänestysinnostuksena vaan päinvastoin.

Kansalaisyhteiskunnan näkökulmasta luottamus demokratian toimivuuteen näyttäytyy rikkaana ja moninaisena kansalaistoimintana. Rikas järjestöverkosto ei kuitenkaan merkitse sitä, että kaikkien ääni kuuluisi kansalaisyhteiskunnassakaan yhdenveroisena. Eriarvoisuus ja osattomuuden kokemus koskee myös järjestötoimintaan osallistumista.

Kansalaisyhteiskunta etsii uusia tapoja toteuttaa arvojaan ja käydä vuoropuhelua päätäjien kanssa. Kaikkeen yhteiskunnalliseen päätöksentekoon kohdistuvat avoimuuden, osallisuuden ja raportointivelvollisuuden vaatimukset tarjoavat myös perinteiselle järjestötoiminnalle uudistumismahdollisuuksia. Nopeat joustavat toimintatavat, tuki ja verkostot tarjoavat toiminnan kanavaa siitä kiinnostuneille. Uudet kansalaisliikkeet kiinnittyvät

vähemmän rakenteisiin ja keskittyvät enemmän ilmiöihin ja asioihin. Koko kansalaisyhteiskuntaa luonnehtii tarve kiinnittyä merkityksiin, yhteisen hyvän ja yhteisten arvojen vahvistamiseen. Erityisesti nuoret kiinnittyvät toimintaan, joka vastaa heidän tarpeitaan ja heidän tapansa toteuttaa itseään.

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan toimintakauden lähtökohtana on ajatus siitä, että elinvoimainen, moninainen ja hyvin verkottunut kansalaisyhteiskunta vahvistaa ihmisten kiinnittymistä demokraattiseen järjestelmään, pitää koossa yhteisöjä ja vahvistaa yhteisöjen ja yksilöiden kestävyyttä. Kansalaisyhteiskunnan vahvuus on sen toimijoiden autonomisuuden kunnioittamisessa. Rohkeus nostaa esille vaikeitakin asioita vahvistaa demokratian toimivuutta. Suomalaisen yhteiskunnan toimijoiden yhteistyöhaluisuus on koko yhteiskunnan vahvuus. Kansalaisjärjestöillä on kasvava rooli ihmisten hyvinvoinnin ja osallisuuden vahvistamisessa. Kansalaistoiminnan välineellistäminen tai vapaaehtoistoiminnan näkeminen palvelutoiminnaksi heikentää kansalaisyhteiskunnan elinvoimaisuutta. Neuvottelukunta on määrittänyt autonomisuuden ja järjestöjen elinvoimaisuuden vahvistamisen neuvottelukunnan strategiseksi painopisteeksi toimikaudelle.

Globaalit muutokset ja valtavirrat näkyvät myös kansalaisyhteiskunnassa, joka on entistä enemmän kansallisia rajoja ylittävää. Toimintamallit, käytäntöjen jakaminen ja maailmanlaajuinen verkottuminen on järjestötoiminnan arkipäivää. Miten vaikutukset toimivat, mitä voimme muilta oppia? Globaalin kehityksen vaikutus kansalaisyhteiskuntaan on vain vähän tutkittu alue vaikka kokemuksia siitä on. Neuvottelukunta on asettanut painopisteeseen arvioida ja tutkia sitä, miten globaali kehitys meillä vaikuttaa ja miten voimme olla aktiivinen osa globaalia kehitystä.

Kristiina Kumpula

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan puheenjohtaja

2 Neuvottelukunnan tehtävä

Valtioneuvosto on asettanut kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANEn toimikaudeksi 9.2.2017–8.2.2021. Neuvottelukunnan toiminnasta säädetään valtioneuvoston asetuksessa kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnasta (269/2007). Neuvottelukunnan tarkoituksena on kansalaisyhteiskunnan ja viranomaisten välisen yhteistyön edistäminen. Neuvottelukunta asetettiin nyt kolmatta kertaa.

Neuvottelukunnan tehtävänä on:

1. edistää yhteistoimintaa ja vuorovaikutusta kansalaisyhteiskunnan ja viranomaisten kesken;
2. seurata kansalaisyhteiskunnan toimintaympäristön muutoksia sekä tähän liittyen Euroopan unionin ja kansainvälistä kehitystä;
3. tehdä aloitteita, esityksiä ja antaa lausuntoja kansalaisyhteiskuntapolitiikan kannalta tärkeiden osa-alueiden kehittämiseksi;
4. arvioida ministeriöiden kansalaisjärjestöstrategioita ja kansalaisten kuulemiskäytäntöjä;
5. seurata kansalaisjärjestöjä koskevien julkisen vallan päätösten johdonmukaisuutta ja ennakoitavuutta sekä tehdä aloitteita niiden kehittämiseksi;
6. tehdä aloitteita Suomen kansallisia ja kansainvälisiä kansalaisjärjestöjä koskevalle toimintalinjalle;
7. käynnistää selvitys-, tutkimus- ja kehittämishankkeita, edistää tutkimustoimintaa ja tutkimustulosten hyödyntämistä sekä tiedottaa hankkeiden ja tutkimusten tuloksista.

3 Kansalaisyhteiskunnan tila ja toimintaympäristön muutokset

Suomalaisen kansalaisyhteiskunnan kehityskaari alkaa jo 1700-luvulta, yhteiskunnallisen heräämisen ja valistuksen ajalta. Kansalaisyhteiskunnan muotoutumiseen ovat vaikuttaneet muiden muassa sisällissodan ja maailmansodan poliittiset vastakkainasettelut, hyvinvointivaltion ja ammattiyhdistysliikkeen muodostuminen, yhteiskunnan politisoituminen, koulu-uudistukset, lamavuodet, poliittisen osallistumisen lasku, yhteiskunnallinen eriarvoistumiskehitys ja globalisaatio.¹

Kansalaisyhteiskunnan aikajana²

- Vakiintunut kansalaistoiminta syntyi valistuksen myötä 1700-luvulla.
- Suomessa järjestöjen kehitysyhteistyön juuret ovat lähetystyössä 1800-luvun lopulla.
- Sisällissota jakoi järjestökentänkin poliittisesti kahtia. **Jako päättyi vasta 1990-luvulla.**
- Hyvinvointivaltion kasvu 1960-luvulla kytki kansalaistoiminnan valtioon.
- 1970-luvulla toiminta järjestelmällistyi: suunnitelmallisuus, ammattimaisuus ja byrokratia lisääntyivät, järjestöjen rahoitus säännöllistyi.
- 1980-lukua pidetään kansalaisyhteiskunnan renessanssina: huomattiin, ettei valtio pysty yksin tuottamaan hyvinvointia, jolloin järjestöjen rooliksi muodostui palveluiden täydentäminen.
- Kansalaisyhteiskunnan **toimijat nähtiin tärkeinä myös taloudellisen kehityksen kannalta**. Myös kehitysyhteistyöhankkeiden määrä kasvoi rahoituksen lisääntymisen myötä. Samalla järjestöjä haastettiin yhä ammattimaisempaan toimintaan.
- Lama 1990-luvun alussa leikkasi kotimaan sosiaali- ja terveystalouden. Järjestöihin kohdistuu paineita toimia yhä enemmän palveluiden tuottajina eikä vain täydentäjinä.

¹ Harju, Aaro (2003). Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Kansanvalistusseura.

² Seppo, Maija (2013). Kansalaisyhteiskunta nyt. Selvitys suomalaisen kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksistä, tilasta ja asemasta. Kepan taustaselvitykset n:o 38.

Yhdistystoiminta on perinteinen kanava vaikuttaa ja toimia suomalaisessa yhteiskunnassa. Maailmanlaajuisesti suomalaisen yhteiskunnan vahvuutena pidetään luottamusta ja konsensushakuisuutta – yhteistyötä viranomaisten ja kansalaisyhteiskunnan välillä.

Suomessa on 2000-luvun alkuvuosikymmeninä kannettu huolta kansalaisyhteiskunnan elinvoimaisuuden säilymisestä. Pohjoismaisessa osallistuvassa demokratiassa kansalaiset osallistuvat ja vaikuttavat paitsi äänestämällä ja asettumalla vaaleissa ehdolle, myös monin eri tavoin vaalien välillä. Tutkimuksissa on kuitenkin havaittu osallistumisen eriytymistä mm. iän, sukupuolen, etnisen taustan, koulutuksen ja sosioekonomisen aseman perusteella³.

Vuonna 2000 voimaan tuli Suomen uusi perustuslaki⁴, joka vahvisti parlamentarismia ja siirsi lainsäädäntövallan painopisteen selkeästi eduskuntaan. Uudistus vahvisti myös valtioneuvoston ja pääministerin asemaa. Perustuslain mukaan ihmiset ovat yhdenvertaiset⁵ lain edessä, ja laki sisältää yleisen syrjintäkiellon.

Suomessa toteutettiin vuosina 2003–2007 kansalaisvaikuttamisen politiikkaohjelma, jonka jälkeen pysyvinä rakenteina oikeusministeriöön perustettiin demokratia-, kieli- ja perusoikeusasioiden yksikkö edistämään kansalaisten osallistumis- ja vaikutusmahdollisuuksia. Samalla asetettiin ensimmäistä kertaa oikeusministeriön yhteydessä toimiva kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE edistämään julkisen vallan ja kansalaisyhteiskunnan vuorovaikutusta sekä kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä. Myös demokratiapolitiikkaa on ryhdytty kehittämään pitkäjänteisesti. Oikeusministeriö koordinoi valtioneuvoston ensimmäisen demokratiapoliittisen selonteon valmistelua vuonna 2014⁶ ja toimintaohjelman toteutusta 2017–2019.

3.1 Kansalaisyhteiskunnan määrittely ja nykytila

Kansalaisyhteiskunnalla viitataan julkisen ja yksityisen sektorin rinnalla toimiviin niin kutsuttuihin kolmanteen ja neljäänteen sektoriin. Kolmanteen sektoriin kuuluvat kansalaisten

3 mm. Grönlund, Kimmo ja Wass Hanna (toim.). Poliittisen osallistumisen eirytyminen – Eduskuntavaalitutkimus 2015. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita 28/2016.

4 (731/1999)

5 Vuonna 2015 voimaan tulleen yhdenvertaisuuslain (1325/2014) tarkoituksena on edistää yhdenvertaisuutta ja ehkäistä syrjintää sekä tehostaa syrjinnän kohteeksi joutuneen oikeusturvaa.

6 Valtioneuvoston demokratiapoliittinen selonteko. Oikeusministeriön selvityksiä ja ohjeita 14/2014 ja valtioneuvoston demokratiapoliittinen toimintaohjelma (2017). Oikeusministeriön mietintöjä ja lausuntoja 7/2017.

muodostamat ja johtamat yhdistykset ja järjestöt⁷, uusosuuskunnat ja säätiöt. Suomessa kolmannelle sektorille on tyypillistä toiminnan yleishyödyllisyys, voittoa tavoittelemattomuus, riippumattomuus, yhteisöllisyys, solidaarisuus, eettisyys, vapaaehtoisuus ja oma-aloitteisuus. Kaiken kaikkiaan voidaan todeta, että toimiva aktiivinen kansalaisyhteiskunta edistää ja täydentää demokratiaa sekä lisää toimintaan osallistuvien sosiaalista pääomaa.

Kolmannen sektorin rooli eri väestöryhmien edunvalvojana on Suomessa merkittävä. Edunvalvontaroolin lisäksi kansalaisyhteiskunnan päätoimijaroolit voivat liittyä esimerkiksi palvelutuotantoon ja hyvinvoinnin tukemiseen tai poliittisen muutoksen tavoitteluun⁸.

Neljännellä sektorilla tarkoitetaan yleensä kansalaisia, kansalaisten epävirallisia yhteenliittymiä ja löyhiä sosiaalisia verkostoja sekä kotitalouksia. Kolmas ja neljäs sektori ovat keskinäisriippuvaisia, sillä kansalaistoiminnan ytimessä ovat neljanteen sektoriin kuuluvat ihmiset.

Perinteisen yhdistystoiminnan rinnalle on viime vuosikymmenten aikana syntynyt yhä vapaamuotoisempaa kansalaistoimintaa, jolle on tyypillistä toiminnan lyhytkestoisuus ja projektimuotoisuus. Ihmiset kiinnittyvät yhä useammin vaihtuviin ajankohtaisiin teemoihin ja heille mielekkääseen lyhytkestoiseen toimintaan. Esimerkiksi sosiaalisessa mediassa syntyvät ja organisoituvat yhteisöt tarjoavat mahdollisuuksia entistä avoimempaan, nopeampaan ja joustavampaan kansalaisosallistumiseen. Oletettavasti etenkin nuoret kokevat omakseen osallistumisen erilaisten kansalaisliikkeiden ja vapaamuotoisten verkostojen toimintaan ilman jäseneksi sitoutumisen velvoitetta. Uudet kansalaisosallistumisen muodot haastavat myös perinteistä toimintaa sekä sen paikoin ikääntyvää toimijakenttää uudistumaan.

Toisaalta uudet osallistumisen muodot luovat haasteita kolmannen sektorin toiminnalle ja sen jatkuvuudelle, mikäli esimerkiksi pitkäjänteinen yhdistystoiminta korvautuu lyhytkestoisella projektityyppisellä toiminnalla. Organisoituneen järjestötoiminnan etuina on pidetty sitä, että se ylläpitää rakenteita, joihin vapaaehtoisuus voi kiinnittyä, tukee vapaaehtoistoimintaa ja ulottaa toiminnan myös sinne, mihin uudet osallistumisen tavat eivät ulotu. Vähenevät julkiset resurssit ja lyhytkestoisempi sitoutuminen sekä ”kuluttajakansalaisuuden” kasvu voivat myös johtaa enenevässä määrin järjestötoiminnan ammattimaistumiseen.

⁷ Suomessa käytetään yleensä rinnakkain termejä *yhdistys* ja *järjestö*. Esimerkiksi Harjun mukaan yhdistyksellä tarkoitetaan paikallista, rekisteröityä tai rekisteröimätöntä seuraa, jonka muodostavat henkilöjäsenet. Järjestöllä Harju tarkoittaa valtakunnallista kokonaisuutta, jonka osasia ovat paikalliset yhdistykset, piiri- ja liitto-organisaatio. Harju, Aaro (2003). Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Kansanvalistusseura.

⁸ Siisiäinen (1998). Uusien ja vanhojen liikkeiden keinovalikoimat. Teos Uudet ja vanhat liikkeet. Toim. Kaj Ilmonen ja Martti Siisiäinen. Vastapaino, Tampere.

Ihmiset lähtevät mukaan kansalaistoimintaan omasta halustaan toimiakseen tasa-arvoisesti yhteistyössä muiden ihmisten kanssa, saadakseen uusia ystäviä, löytääkseen sosiaalisia vuorovaikutustilanteita, auttaakseen muita ihmisiä ja parantaakseen yhteisöjen, lähipiirin ja oman elämän laatua. Osallistumistapojen muutokset avaavat myös monia mahdollisuuksia, joiden kautta järjestäytyneet ja vapaamuotoinen kansalaistoiminta voivat tukea toisiaan.

3.2 Globaalien muutostrendien vaikutukset kansalaisyhteiskunnan toimintaan

Kansalaisyhteiskuntaan vaikuttavat muutossuunnat eivät ole vain kansallisia kysymyksiä. Esimerkiksi kansainvälisen yhteiskunnallisen keskusteluilmapiirin kiristyminen, kansainvälisen yhteistyön vaikeutuminen, teknologian kehitys, työelämän rakennemuutokset sekä kasvava nationalismi vaikuttavat kansalaisyhteiskunnan toimintaympäristöön ja tavoitteisiin. Myös yhteisöjen merkityksen muuttuminen ja identiteettien yhä moninaisempi rakentuminen luovat uudenlaista dynamiikkaa kansalaistoimintaan.

Niin järjestöjen kuin muiden kansalaisliikkeiden vaikuttamisen kohteena on yhä useammin globaali ilmiö, kuten esimerkiksi ilmastonmuutos tai köyhyys. Globaalit megatrendit elävät ja muuttuvat, ja näillä muutoksilla on vaikutusta kansalaisyhteiskunnan toimintaan.

Globaalin kehityksen megatrendejä ovat esimerkiksi⁹

- Ilmastonmuutos
- Tieteen ja teknologian yleinen kehitys
- Digitalisaatio
- Kyberriippuvuus
- Ikääntyvä väestö
- Globaali keskinäisriippuvuus ja kasvavat jännitteet.

⁹ Lista ei perustu akateemiseen tulevaisuudentutkimukseen.

3.3 Kansalaisyhteiskunta osana yhteiskunnallista muutosta

Sitran vuosittain julkaistavan trendilistan mukaan pohjoismaisen mallin kannalta tulevaisuuden keskeisiä kysymyksiä ovat työ ja toimeentulo, demokratian murros ja talouden ahdinko¹⁰. Kysymys työpaikkojen riittävydestä tulevaisuudessa askarruttaa esimerkiksi tuoreimman Nuorisobarometrin mukaan myös suomalaisia nuoria¹¹.

Keskeinen käynnissä oleva muutossuunta liittyy kansalaisyhteiskunnan, julkisen sektorin ja yksityisen sektorin muuttuviin suhteisiin, rooleihin ja aseisiin. Kansalaisyhteiskunnan toiminta nivoutuu yhä tiiviimmin julkiseen palvelutuotantoon ja toisaalta yritysten voittoa tavoittelevaan toimintaan. Kehityksen seurauksena kansalaisyhteiskunta joutuu yhä useammin sovittamaan toimintansa muiden yhteiskunnan osa-alueiden toimintalogiikkaan ja pelisääntöihin.

Vaarana on kansalaisyhteiskuntaan perinteisesti kuuluvan autonomian, arvojen, identiteettien ja etujen katoaminen. Erityisen ongelmallista on, jos esimerkiksi järjestöt nähdään vain palveluntuottajina tai hallitusohjelman toteuttajina, jolloin niiden rooli kansalaistoiminnan organisoinnissa, moninaisuuden vahvistajana sekä vapaaehtoistoiminnan ja vertais-tuen tarjoajana peittyi.

Vuoden 2016 Järjestöbarometrin mukaan järjestöt pitävät toiminnan rahoittajan ohjausta ja vaatimuksia yleisimpinä järjestöjen autonomian esteinä. Järjestöjen autonomiaa voitaisiin edistää esimerkiksi kehittämällä rahoitusjärjestelmää nykyistä joustavammaksi.¹² Kaiken kaikkiaan kansalaisyhteiskunnan taloudellisten ja hallinnollisten toimintaedellytysten turvaaminen sekä kumppanuuksien kehittäminen ja verkostojen merkitys on nähty entistä tärkeämpänä.

Kumppanuus¹³ perustuu eri sektoreiden ja toimijoiden tasavertaisuuteen. Se on vaativampi yhdessä toimimisen tapa kuin tavanomainen yhteistyö, joka perustuu usein hierarkkiseen asetelmaan. Kumppanuutta ei solmita eikä synnytetä hetkessä, vaan se vaatii aikaa.

Erilaisiin kumppanuuksiin liittyy monia kysymyksiä, jotka edellyttäisivät esimerkiksi maakunta- ja soteuudistuksen yhteydessä huolellista tarkastelua. Yksi kysymyksistä liittyy siihen, miten tulevien maakuntien, kuntien sekä erityyppisten järjestöjen suhteet rakentuvat uudistusten myötä. Tämä liittyy niin sosiaali- ja terveyspalveluja tuottavien järjestöjen kuin

10 Sitra. Megatrendit 2017. <https://www.sitra.fi/aiheet/megatrendit/#megatrendit-2017>

11 Nuorisobarometri 2016. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2017/03/Nuorisobarometri_2016_WEB.pdf

12 Järjestöjen tulevaisuus – Järjestöbarometri 2016. https://www.soste.fi/media/soste_jarjestobarometri_2016.pdf

13 Esim. <http://www.maaseutupolitiikka.fi/kumppanuus>

myös vapaaehtoisuuteen perustuvien järjestöjen yhteistyöhön ja kumppanuuteen julkisen sektorin kanssa. On tärkeää, että kansalaisjärjestöt otetaan alusta asti mukaan kehittämään maakuntien osallistumis- ja vaikuttamissuunnitelmia ja -menettelyjä siten, että järjestöjen asiantuntemus ja panos tulevat hyödynnetyiksi maakuntien valmistelussa, kehittämistyössä ja päätöksenteossa.

Erilaiset yhteiskunnallisen yrittäjyyden muodot, vaikuttavuusinvestointikokeilut sekä yleinen varainhankinnan, kumppanuuksien ja sponsorointiyhteistyön lisääntyminen voivat tuottaa uusia innovatiivisia ratkaisuja järjestöjen kokemuksiin haasteisiin. Lisäksi tarvitaan kuitenkin yhteiskuntapoliittista keskustelua kokonaiskuvasta – kansalaisyhteiskunnan tulevaisuuskenaariosta ja rajanvedosta hyvinvointiyhteiskunnan sekä hyväntekeväisyysyhteiskunnan välillä.

Valtioneuvoston demokraatiapoliittisen selonteon ja toimintaohjelman (2014, 2017¹⁴) puitteissa on tuotu esille, että kansalaisyhteiskunnan ja yhdenvertaisen osallistumisen edellytyksiä tulee tarkastella demokraatia- ja kansalaisyhteiskuntapolitiikan lisäksi monilla politiikkasektoreilla – esimerkiksi sosiaali- ja terveys-, talous-, vero-, rahapeli- ja avustuspolitiikka. Johdonmukaisuus ja ennakoitavuus harjoitetussa politiikassa korostuvat.

Pääministeri Sipilän hallitusohjelmaankin¹⁵ kuuluva hallinnollisen taakan ja byrokratian purkaminen helpottavat kansalaisyhteiskunnan toimintaa. Osa haasteista liittyy säädösten sujuvoittamiseen, mutta suuri osa käytäntöjen tulkintaan, toimeenpanoon ja viestintään.¹⁶

Avoin hallinto ja sidosryhmien kuuleminen säädösvalmistelussa nousevat esille, kun karotetaan kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä. Esimerkiksi kuulemista säädösvalmistelussa on pidetty Suomessa suhteellisen hyvätasoisena, mutta haasteita nähdään etenkin lakiuudistusten vaikutusten arvioinnissa.¹⁷ Käytännössä vaikutusarviointien kehittäminen vaatisi sitä, että suunniteltujen ja toteutettujen politiikkatoimien kansalaisyhteiskuntavaikutuksia selvitettäisiin ja tuotaisiin esiin nykyistä johdonmukaisemmin ja systemaattisemmin.

14 Demokraatiapoliittinen toimintaohjelma 2017–2019 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-561-4>;
Demokraatiapoliittinen selonteko 2014 <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-369-6>

15 Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Hallituksen julkaisusarja. 10/2015. http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_FL_YHDISTETTY_nettti.pdf/801f523e-5dfb-45a4-8b4b-5b5491d6cc82

16 Vapaaehtoistyö, talkootyö, naapuriapu – kaikki käy. Vapaaehtoistoiminnan koorinaatiota ja toimintaedellytysten kehittämistä selvittävän työryhmän loppuraportti. Valtiovarainministeriön raportti – 39/2015.

17 Arndt, C. ym. 2015 Indicators of Regulatory Policy and Governance: Design, Methodology and Key Results. OECD. Regulatory Policy Working Papers, No. 1, Pariisi: OECD Publishing (2015).

3.4 Järjestöjen oma uusiutumiskyky

Muuttunut toimintaympäristö, autonomian kaventuminen ja uudet osallisuuden muodot haastavat järjestöjä muuttumaan ja kehittämään työskentelytapojaan. Kilpailu vapaa-ajasta, osaamisesta ja resursseista edellyttää järjestöjen ammattilaisilta, hallinnolta ja rahoitusmekanismeilta entistä joustavampaa toimintatapaa. Rahoittajat, jäsenet ja tukijat edellyttävät läpinäkyvää ja hyvän hallintotavan edellytykset täyttävää toimintaa. Entistä kevyemmän hallinnon pitäisi pystyä samalla raportoimaan aiempaa tarkemmin muun muassa toiminnan yhteiskunnallisista vaikutuksista. Myös lainsäädäntö, kuten hankintalaki, lisää hallinnollista taakkaa.

Kansalaisyhteiskunta ei ole homogeeninen yhteisö, vaan sen voima ja ainutlaatuisuus on sen moninaisuudessa. Lyhytaikaisen, temaattisen kansalaistoiminnan rinnalla toimii järjestöjen verkosto, joka tarjoaa osallisuuden ja vaikuttamisen tiloja. Lisääntynyt vaikutusten ja vaikuttavuuden vaatimus järjestöjen sisältä lisää tarvetta verkostomaiseen yhteistyöhön sekä koordinaatioon eri järjestöjen kesken. Globalisaatio vaikuttaa järjestöjen toimintaan paitsi toiminnan sisältönä myös toiminnan tapana: yhteinen tieto ja osaaminen sekä vaikuttaminen tapahtuu yli rajojen.

Oheisessa nelikentässä on visualisoitu suomalaisen kansalaisyhteiskunnan tilaa ja tulevaisuutta ns. SWOT-analyysin keinoin¹⁸.

18 Lyhenne SWOT tulee englannin sanoista Strengths (vahvuudet), Weaknesses (heikkoudet), Opportunities (mahdollisuudet) ja Threats (uhat). Analyysin tuloksia käytetään suunnitelmassa suuntaa antavina.

Kuva 1. Suomalaisen kansalaisyhteiskunnan vahvuudet ja heikkoudet sekä uhat ja mahdollisuudet¹⁹

<p>Vahvuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> Vapaa ja moniääninen kansalaisyhteiskunta, kansalaisyhteiskunnan toiminta aktiivista ja vireää. Elinvoimainen kansalaisyhteiskunta edistää yhteiskunnan tasolla demokratiaa ja yhteiskuntarauhaa. Neljäs sektori/vapaaehtoistoiminta tuottaa yksilötasolla hyvinvointia, sosiaalista pääomaa, luottamusta ja yhteisöllisyyttä. Vahva yhdistystoiminnan perinne ja väkilukuun suhteutettuna runsas yhdistysten ja yhdistysjäsenyyksien määrä. Vahva yhteistyön perinne kolmannen ja julkisen sektorin välillä, kolmannella sektorilla keskeinen rooli lausunnonantajana julkisessa päätöksenteossa. Vahva rekisteröityneen yhdistystoiminnan asema tuo toimintaan ennakoitavuutta ja antaa järjestöille oikeudellisesti itsenäisen aseman suhteessa yksittäisiin toimijoihin. Kansalaisyhteiskunnassa runsaasti asiantuntemusta ja substanssi-osaamista. Tärkeä rooli hyvinvoinnin tuottamisessa ja esimerkiksi eri vähemmistöryhmien etujen ajamisessa ja edunvalvonnassa. Suomalaisilla järjestöillä kokemusta pitkäjänteisestä työstä globaalien ongelmien ratkaisemiseksi kehittyvissä maissa sekä runsaasti verkostoja ja luottamuspääomaa. 	<p>Heikkoudet</p> <ul style="list-style-type: none"> Rahoituspohjan monimuotoistuminen edellyttää osaamista, mutta koulutusta ja neuvontaa niukasti tarjolla (koskee myös muuta hallinnollista osaamista). Esimerkiksi kilpailutuksiin, lupamenettelyihin ja rahoitushakuihin liittyvä monimutkainen ja raskas hallinto tuottaa haasteita erityisesti pienemmillä järjestöillä sekä vapaamuotoiselle kansalaistoiminnalle. Yhdistysrekisterijärjestelmä rajaa ulos kolmannen sektorin määritelmästä vapaamuotoiset kansalaistoiminnan muodot. Verkko-osallistumisen esteettömyys riittämätöntä. Osa uudentyyppisestä yhteisöllisestä toiminnasta voi olla yksilöllisiä tavoitteita edistävää yhteiskunnallisen hyvinvoinnin edistämisen sijaan. Järjestö- ja vapaaehtoistoimijoiden ikääntyminen; yhteiskunnallisia asioita ajavien yhdistysten vaikea saada uusia nuoria jäseniä. Päätöksenteon avoimuuden puute ja kansalaisyhteiskunnan toimijoiden vaikutusmahdollisuuksien eriarvoisuus. Kansalaisyhteiskuntavaikutusten arviointi vaatii lisää osaamista (sekä hallinto että järjestöt). Lisääntynyt yhteiskunnallinen yrittäjyys, joka lähtee liikkeelle yhteiskunnan tarpeista, tarvitsee lisää seurantaa. Kansalaisyhteiskuntaa koskevan tutkimuksen resurssipula. Vastaaminen globaaleihin uhkiin (köyhyys, ilmastonmuutos, ikääntyminen, kyberturvallisuus jne.) kansallisella kansalaisyhteiskuntapolitiikalla haastavaa niiden laajuuden vuoksi.
<p>Mahdollisuudet</p> <ul style="list-style-type: none"> Arvojen ja toiminnalle annettujen merkitysten kasvu kansalaisosallistumisen motivoijina. Teknologian kehitys tarjoaa uusia välineitä ja kanavia kansalaisyhteiskunnan toimintaan ja yhteenliittymien muodostumiseen. Kolmannen sektorin taloudellinen merkitys kasvussa. Vapaaehtoistyön rahallinen arvo on huomattava ja korostaa järjestöjen vapaaehtoistyön merkitystä yhteiskunnassa. Projektiluontoinen, vapaamuotoinen ja lyhytkestoinen toiminta yleistynyt; perinteisten järjestömuotojen rinnalle on tullut monia uusia organisoitumisen ja tekemisen tapoja. Joustavuus, ketteryys ja nopea organisoituminen asiakohtaisesti toimivien yhteenliittymien ja paikallistasolla toimivien yhdistysten vahvuuksina. Sektorirajojen hälveneminen eli hybridisaatio avaa uusia yhteistoiminnan ja vuorovaikutuksen muotoja sekä tuottaa synergiaa; kansalaisyhteiskunta voi omaksua uusia toimintatapoja muilta sektoreilta. Kansalaisyhteiskunta on yhä monikulttuurisempi ja -muotoisempi. Rahoitusjärjestelmät ohjaavat kansalaisjärjestöjä yhteistyöhön ja kumppanuuksiin. Säädösvalmistelun kuuleminen lisääntynyt, mikä lisää kansalaisyhteiskunnan vaikuttamismahdollisuuksia. Uudet demokratiakasvatusmenetelmät ja -hankkeet kannustavat nuoria mukaan kansalaisyhteiskunnan toimintaan. Suomalaisten järjestöjen asiantuntijuus kansainvälisesti arvostettua ja osaaminen hyödynnettävissä globaaleissa kysymyksissä. 	<p>Uhat</p> <ul style="list-style-type: none"> Järjestötyön ammattimaistuminen ja jäsen demokratian heikkeneminen (autonomian kannalta). Polarisaation kasvu, osattomuus, digisyrtjäytyminen. Kansalaisyhteiskunnan sisäisen eriarvoisuuden lisääntyminen. Taloudelliset haasteet julkisella sektorilla heijastuvat kansalaisyhteiskunnan toimintaan: toiminnan jatkuva epävarmuus. Kolmannen sektorin paine toimia markkinatalouden ehdoilla kasvussa. Eri sektorien piirteiden sekoittuminen saattaa kadottaa kolmannelle sektorille perinteisesti kuuluneita toimintatapoja ja arvoja. Järjestöjen itsemääräämisoikeus voi kaventua, kun julkisen rahoituksen osalta siirrytään tulosohjaukseen; talousrationaaliteetin vahvistuminen voi lisätä myös julkisen sektorin kontrollia suhteessa järjestöihin. Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden vaikeudet mukautua palvelu- ja aluerakenteiden uudistuksiin. Sitoutuminen kansalaisyhteiskunnan toimintaan heikentynyt. Uusilla yhteiskunnallisilla liikkeillä ja yhteenliittymillä vakiintuneita toimijoita vähemmän vuorovaikutusta julkishallinnon kanssa. Äänestysaktiivisuuden lasku, kansalaispätevyyden tunteen heikkeneminen. Nuoret luottavat omaan tulevaisuuteensa, mutta eivät yhtä paljon Suomen tulevaisuuteen tai toisiin ihmisiin (vaikutus tulevaisuuden yhteisöllisyyteen). Uusien verkko-osallistumisen muotojen tietoturvariskit voivat olla riski luottamukselle ja demokraattisen järjestelmän legitimitetille. Osallistumisen eriarvoistumisen syihin hankala puuttua kansalaisyhteiskuntapolitiikan keinoin (esim. perheen merkitys, sosio-ekonominen tausta). Vähentynyt julkinen rahoitus (esim. kehitysyhteistyöstä) vähentää entisestään mahdollisuuksia osallistua globaalien uhkien ratkaisuun.

19 SWOT-analyysissä on hyödynnetty kaikkea tämän toimintasuunnitelman lähdeluettelossa mainittua kirjallisuutta.

4 Neuvottelukunnan visio ja toimintasuunnitelma 2017–2021

Kansalaistoiminta on elävää, autonomista ja vahvistaa kaikkien mahdollisuuksia osallistua.

Järjestöt edistävät muuttuvassa toimintaympäristössä yhteiskunnan ketterää kehitystä.

4.1 KANEn strategiset tavoitteet

Strateginen tavoite 1: Kansalaistoiminnan autonomiaa ja elinvoimaisuutta vahvistetaan

Autonomia on peruslähtökohta kansalaisjärjestöjen rooliin osallisuuden ja demokratian vahvistajana. Autonomian vahvistaminen merkitsee sitä, että kansalaisten ja kansalaisjärjestöjen toimintaa ei voi välineellistää, ja rajanveto yksityiseen ja julkiseen sektoriin pysyy selkeänä.

KANEn tavoitteena on vuorovaikutuksessa keskeisten viranomaisten kanssa varmistaa, että kansalaistoiminta pysyy elinvoimaisena ja autonomisena. Tämä tarkoittaa, että:

- Suomessa kaikilla on mahdollisuus osallisuuteen ja kaikki pidetään mukana kansalaisyhteiskunnan toiminnassa;
- kansalaisjärjestöjä ja kansalaistoimintaa koskevat poliittiset strategiat, linjaukset ja päätökset vahvistavat kansalaisyhteiskunnan autonomiaa ja toimintaedellytyksiä sekä mahdollistavat kumppanuudessa toimimisen.

Edellä mainitut tavoitteet edellyttävät sitä, että yhteiskunnallisissa uudistuksissa kuullaan, selvitetään ja otetaan huomioon vaikutukset kansalaisyhteiskuntaan sekä yleishyödyllisten yhdistysten taloudelliset toimintaedellytykset turvataan.

Strateginen tavoite 2: Globaalit muutokset ja niiden vaikutukset kansalaisyhteiskuntaan tunnistetaan

Kansalaisyhteiskunta on samaan aikaan globaalia ja paikallista. Kansalaisyhteiskunta toimii ja reagoi keskinäisten riippuvuuksien maailmassa. Tulevaisuuden kannalta on tärkeää tunnistaa ja arvioida kansalaisyhteiskunnan kannalta keskeiset muutostekijät sekä jakaa uusia kokeiluja.

Toimikautensa aikana KANEn tavoitteena on keskeisten tutkijoiden ja tutkimusinstituuttien kanssa:

- tunnistaa ja seurata globaalien muutosten vaikutuksia kansalaisyhteiskunnan toimintaan
- kerätä tietoa muiden Euroopan maiden käytännöistä ja tutkimuksista
- selvittää miten globaaleja kumppanuuksia luodaan ja miten ne vaikuttavat kansalaisyhteiskuntaan.

Lisäksi KANEn tavoitteena on yhteistyössä aihetta käsittelevien tutkimusta edustavien tahojen, virkamiesten ja valtioneuvostotasoisten elinten kanssa käsitellä arvioinnin tuloksia sekä herättää yhteiskunnallista keskustelua mahdollisista ratkaisuista.

4.2 KANEn vision ja strategisten tavoitteiden toteutus

Strateginen tavoite 1: Kansalaistoiminnan autonomiaa vahvistetaan

- **Avoimuutta ja vuorovaikutusta valmisteluun.** Neuvottelukunta toimii julkisen vallan, kansalaisyhteiskunnan ja elinkeinoelämän vuorovaikutuksen foorumina. Neuvottelukunta edistää ja seuraa avoimen hallinnon toteuttamista. Se edistää hallinnon kansalaisyhteiskuntastrategioiden laatimista, toimeenpanoa ja seuranta. Tavoitteena on viedä viestiä päätöksentekijöille aloitteiden, asiantuntijalausuntojen, keskustelualoitteiden sekä viestinnän keinoin.
- **Johdonmukaisuutta kansalaisyhteiskuntaa koskevaan päätöksentekoon ja kansalaisyhteiskuntavaikutusten arviointiin.** Neuvottelukunnan tavoitteena on tunnistaa muutosprosessien – kuten laajojen hallinnon ja rakenteiden uudistusten – vaikutukset kansalaisyhteiskuntaan ja pyrkiä vaikuttamaan niihin. Neuvottelukunta tunnistaa, tekee aloitteita ja osallistuu relevanttien politiikkaprosessien sekä hankkeiden aloittamiseen, toimeenpanoon ja arviointiin kansalaisyhteiskunnan vahvistamisen näkökulmasta. Pääpaino on strategisessa, ei-operatiivisessa asiantuntijaosallistumisessa.

- **Yhdenmukaista avustuspolitiikkaa.** Neuvottelukunta pitää tärkeänä yhdistysten taloudellisten toimintaedellytysten turvaamista ja avustusjärjestelmien sekä hallinnollisten prosessien yksinkertaistamista ja yhdenmukaistamista. Autonomian määritelmän yhteydessä tulee pohtia sen suhdetta rahoittajiin ja näiden ohjaukseen.
- **Kansalaisyhteiskuntaa koskevien säädösten ja käytänteiden sujuvoittaminen sekä byrokratian vähentäminen.** Neuvottelukunta edistää yhdistysten ja vapaaehtoisten toiminnan esteiden purkua yhteistyössä valtion ja kuntien kanssa sekä seuraa aktiivisesti ajankohtaisia aiheeseen liittyviä kehitys- ja lainsäädäntöhankkeita.
- **Yhdenvertaista osallistumista, monimuotoista järjestötoimintaa ja hyviä käytäntöjä.** Neuvottelukunta tekee esityksiä kansalaisyhteiskunnan kompetenssien lisäämisessä, mm. edistämällä vuoropuhelua ja välittämällä tietoa yhdenvertaisuuden edistämisestä, kansalaisyhteiskunnan tutkimuksen, innovaatioiden, kokeilujen ja hyvien käytäntöjen hyödyntämisen edellytyksistä.
- **Tutkimustietoa kansalaisyhteiskunnasta ja sen kehityksestä.** Neuvottelukunta seuraa kansalaisyhteiskuntaa koskevaa tutkimusta ja vuoropuhelua sekä tekee aloitteita tietopohjan vahvistamiseksi. Neuvottelukunta voi tietyin edellytyksin osallistua kansalaisyhteiskunnan tutkimukseen liittyviin yhteishankkeisiin. Neuvottelukunta ei myönnä taloudellisia avustuksia tutkimushankkeille.

Strateginen tavoite 2: Globaalit muutokset ja niiden vaikutukset kansalaisyhteiskuntaan tunnistetaan

- **Tutkimusta ja yhteiskunnallista keskustelua globaalien trendien vaikutuksista kansalaisyhteiskuntaan.** Neuvottelukunta toimii johdonmukaisen kansalaisyhteiskuntapolitiikan suunnannäyttäjänä. Se tuo yhteistyössä muiden toimijoiden kanssa yhteiskunnalliseen keskusteluun globaaleja ja kansallisesti vaikuttavia kansalaisyhteiskunnan ja kansalaisjärjestöjen toimintaympäristössä sekä toiminnassa havaitsemiaan trendejä, ongelmakohtia ja ratkaisuja.
- **Osallistumista ja vaikuttamista eurooppalaisilla ja globaaleilla foorumeilla.** Neuvottelukunta pyrkii vahvistamaan kansalaisyhteiskuntaa ja kestäväää kehitystä edistämällä kansalaisyhteiskuntapoliittisia tavoitteita yhteistyössä muiden valtioneuvoston toimielimien kanssa. Esimerkkinä järjestöjen osallistumismahdollisuuksien edistäminen EU- ja kansainvälisten asioiden valmistelussa.

5 Neuvottelukunnan rooli ja työskentely

Valtioneuvoston asetuksessa määritelty neuvottelukunnan tehtäväalue on laaja. Toiminnan vaikuttavuuden ja resurssien riittävyyden varmistamiseksi neuvottelukunnan tulee määritellä oma roolinsa tämän tehtäväalueen puitteissa. Toimintaa suunnitellaan ja toteutetaan vuosittain laadittavissa vuosisuunnitelmissa.

Neuvottelukunnalle tärkeitä vaikuttamisen tapoja ovat mm. osallistuminen ministeriöiden tulevaisuuskatsausprosesseihin sekä mahdollisuuksien mukaan hallituksen strategia-istuntoihin. Neuvottelukunta pyrkii vaikuttamaan myös järjestämällä ministeritapaamisia sekä laatimalla eduskuntavaaleihin hallitusohjelmatavoitteet ja keskustelemalla niistä puolueiden kanssa. Neuvottelukunta voi tehdä esityksiä ja osallistua myös Suomen EU-valmisteluun sekä EU-puheenjohtajuuskauden temaattiseen valmisteluun.

Neuvottelukunnan tavoitteiden toteuttaminen edellyttää saatavilla olevan tiedon hyödyntämistä, verkostoitumista ja toiminnan avoimuutta. Resurssien tehokasta hyödyntämistä tukevat ad hoc -tyyppisen työskentelyn lisääminen ja temaattinen lähestymistapa.

Kansalaisyhteiskunnan painoarvon ja monimuotoisuuden takia neuvottelukunnan työssä vältetään liiallista virkamiesvetoisuutta ja suositaan kansalaisyhteiskunnan mahdollisimman laajaa osallistumista sekä erilaisten näkemysten esille tuomista.

Edellisen KANEn (2012–2016) suositukset sisältävä testamentti sekä KANEn järjestö- ja kansalaistoimijahaun (2016) yhteydessä koostettu tieto on otettu huomioon neuvottelukunnan toimintaa suunniteltaessa. Dokumentti on suunnitelman liitteenä.

Työmuodot

KANEn kuluvan toimikauden ensimmäisessä kokouksessa 20.3.2017 päätettiin, että neuvottelukunta kokoontuu keskimäärin neljä kertaa vuodessa. Neuvottelukunnalle perustetaan työjaosto, joka nimetään vuodeksi kerrallaan.

Työjaosto valmistelee KANEn kokouksia sekä toteuttaa neuvottelukunnan sille vastuuttamia tehtäviä. Työjaosto vastaa neuvottelukunnan asioiden yhteensovittamisesta, valmistelee kokouksissa käsiteltävät asiat, ja valmistelee neuvottelukunnan puolesta lausuntoja. Työjaosto voi neuvottelukunnan nimissä päättää kiireellisistä asioista, joiden periaatteellinen merkitys ei edellytä neuvottelukunnan kokouksessa tehtävää päätöstä. Työjaosto koostuu ennen neuvottelukunnan kokouksia sekä lisäksi tarvittaessa kokousten välillä.

KANEn yhteyteen voidaan tarvittaessa perustaa määräaikaisia työryhmiä. Neuvottelukunta voi kutsua työryhmiin myös neuvottelukunnan ulkopuolisia jäseniä tai asiantuntijoita. Eriksen määritellyissä vaikuttamiseen liittyvissä asioissa voidaan nimetä neuvottelukunnasta asiantuntijoita. KANEn nimissä (työryhmissä, verkostoissa tai muissa ryhmittymissä) tehty valmistelu ja tuotokset tulee hyväksyttäväksi. Tuloksista tulee raportoida neuvottelukunnalle sovittuna määräaikana.

Neuvottelukunnalla ei ole päätoimista sihteeristöä vaan sihteeristönä toimii oikeusministeriön demokratia-, kieli- ja perusoikeusasioiden yksikön nimeämät virkamiehet.

6 Neuvottelukunnan kokoonpano

Neuvottelukunnassa on puheenjohtaja, varapuheenjohtaja ja enintään 19 muuta jäsenä. Kullakin jäsenellä puheenjohtajaa ja varapuheenjohtajaa lukuun ottamatta on henkilökohtainen varajäsen. Neuvottelukunta koostuu kansalaisyhteiskunnan, tutkimuksen, ministeriöiden ja kuntien edustajista. Neuvottelukunta toimii oikeusministeriön yhteydessä.

Ministeriöistä neuvottelukuntaan kuuluvat: ulkoasiainministeriö, oikeusministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, sisäministeriö, sosiaali- ja terveysministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, valtiovarainministeriö ja ympäristöministeriö.

Kansalaisyhteiskuntaa neuvottelukunnassa edustavat keskeiset liikunta- ja urheilujärjestöt, lapsi- ja nuorisojärjestöt, sivistys- ja kulttuurijärjestöt, sosiaali- ja terveysjärjestöt, ympäristö- ja asukasjärjestöt, ihmisoikeus- ja tasa-arvojärjestöt, vähemmistö- ja maahanmuuttajajärjestöt, sekä yrittäjäjärjestöt, joista kustakin on yksi edustaja.

Lisäksi neuvottelukunnassa on yksi vapaan kansalaistoiminnan edustaja, yksi kansalaisyhteiskunnan tutkimuksen edustaja ja yksi Suomen Kuntaliiton edustaja.

Järjestöjen osallisuutta neuvottelukunnassa on haluttu vahvistaa muutamalla neuvottelukunnan asetuksen 3 §:n mukaan, että järjestöedustajien määrää neuvottelukunnassa on lisätty. Asetusmuutos tuli voimaan 1. päivänä tammikuuta 2012.

Järjestöjen osallisuutta neuvottelukunnassa on haluttu vahvistaa myös nimeämällä neuvottelukunnan varsinaiset ja varajäsenet osittain eri järjestöistä ja antamalla varajäsenille tällöin tilaisuus osallistua neuvottelukunnan kokouksiin puheoikeudella myös varsinaisten jäsenien ollessa läsnä.

Valtioneuvosto asetti kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan KANEn toimikaudeksi 9.2.2017–8.2.2021. Neuvottelukunnan asettamista valmisteltiin avoimessa prosessissa. Halukkaat ovat voineet hakea mukaan neuvottelukunnan toimintaan. Haku yhdistyksille ja kansalaistoimijoille avattiin Euroopan neuvoston paikallisdemokratiaviikon

kansallisena demokrationpäivänä 18.10.2016 ja haku päättyi 2.12.2016. Jäseniä nimettäessä pyydettiin huomioimaan sukupuolten välinen tasa-arvo. Neuvottelukunnan kokoonpano täytti naisten ja miesten tasa-arvosta annetun lain (609/1986) 4 a §:n 1 momentin vaatimukset.

Lähtökohtina neuvottelukunnan asettamisessa olivat kansalaisjärjestöjen monimuotoisuus sekä laaja-alainen edustavuus. Kokoonpanossa otettiin asetuksen pohjalta huomioon erilaisia kansalaisjärjestöjä ja kansalaisverkostoja sekä toimijoiden mahdollisuus osallistua aktiivisesti neuvottelukunnan toimintaan. Kokoonpanossa pyrittiin myös huomioimaan sekä riittävä jatkuvuus että rotaatio, jotta neuvottelukunnan toimintaan saadaan mukaan myös uusia toimijoita.

Kaudella 2017–2021 Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukuntaan kuuluvat seuraavat järjestöt/toimijat:

Puheenjohtaja: Suomen sosiaali ja terveys SOSTE ry

Varapuheenjohtaja: Suomen Olympiakomitea ry

Jäsenet (varajäsenet suluissa):

- Suomen Kuntaliitto ry
- Jyväskylän yliopisto (Turun yliopisto)
- Suomen Yrittäjät ry (Suomen Nuorkauppakamarit ry)
- Olympiakomitea ry (Suomen Partiolaiset ry)
- Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry (Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry)
- Suomen Mielenterveysseura ry (Vanhus- ja lähimmäispalvelun liitto ry)
- Svenska Studieförbundet r.f. (Suomen Kotiseutuliitto ry)
- Marttaliitto ry (Suomen Kylätoiminta ry)
- Naisasialiitto Unioni ry (Miesjärjestöjen keskusliitto ry)
- Monikulttuurisuusjärjestöjen yhteistyöjärjestö Moniheli ry (SamiSostér ry)
- Vapaita kansalaistoimijoita edustavaa Kansalaisareena ry (Keski-Suomen Yhteisöjen Tuki ry)

7 Työjaosto ja sihteeristö

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukuntaa koskevan valtioneuvoston asetuksen (269/2007) mukaan neuvottelukunnalla voi olla jaostoja asioiden valmistelua varten. KANE kävi 20.3.2017 kokouksessaan lähetekeskustelun työjaoston tehtävistä. Halukkaat ovat voineet ilmoittautua tai ilmoittaa ehdokkaansa työjaostoon.

KANEn työjaoston kokoonpano 1.5.2017–30.4.2018

Puheenjohtaja: SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry:n valtuuston puheenjohtaja Kristiina Kumpula

Varapuheenjohtaja: toimitusjohtaja Mikko Salonen Suomen Olympiakomitea ry (24.8.2017 asti pääsihteeri Teemu Japissou)

Jäsenet:

- viestintäpäällikkö Liisa Partio, Mannerheimin Lastensuojeluliitto ry
- ylitarkastaja Marja N. Pulkkinen, opetus- ja kulttuuriministeriö
- toiminnanjohtaja Sari Aalto-Matturi, Suomen Mielen terveysseura ry
- johtaja Ville Savilampi, Suomen Nuorisoyhteistyö – Allianssi ry (24.8.2017 asti pääsihteeri Olli Joensuu)
- ylitarkastaja Suvi Savolainen, valtiovarainministeriö
- neuvotteleva virkamies Niklas Wilhelmsson, oikeusministeriö

Sihteerit:

- pääsihteeri, erityisasiantuntija Maria Wakeham-Hartonen, oikeusministeriö
- sihteeri, asiantuntija Liisa Männistö, oikeusministeriö

8 Lähteet

- Arndt, C. ym. (2015). 2015 Indicators of Regulatory Policy and Governance: Design, Methodology and Key Results. OECD Regulatory Policy Working Papers, No. 1, Pariisi: OECD Publishing.
- Avoin ja yhdenvertainen osallistuminen. Valtioneuvoston demokraatiopoliittinen selonteko 2014. Valtioneuvoston demokraatiaverkosto ja oikeusministeriö. Selvityksiä ja ohjeita 15/2014. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-369-6>
- Demokraatiopoliittinen toimintaohjelma 2017–2019. Mietintöjä ja lausuntoja 7/2017. Oikeusministeriö. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-561-4>
- Halme, Jyrki (2015) Työttömien yhdistykset Suomessa – Opportunistiset strategiat selviytymiskeinona. Kansalaisyhteiskunta 6 (1), 28–50.
- Harju, Aaro (2003). Yhteisellä asialla. Kansalaistoiminta ja sen haasteet. Kansanvalistusseura.
- Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan loppuraportti 2007–2011. Oikeusministeriön julkaisu 52/2011. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-259-161-6>
- Kansalaisyhteiskuntaselvitys: Kansalaisyhteiskunnan toimijoiden rooli kehitysyhteistyössä. Raportti ulkoasiainministeriön kehityspoliittisen osaston kansalaisyhteiskuntayksikölle (2017). Jyväskylän yliopisto.
- Kansallinen perus- ja ihmisoikeustoimintaohjelma 2017–2019. Valtioneuvoston perus- ja ihmisoikeusyhteyshenkilöiden verkosto. Mietintöjä ja lausuntoja 9/2017. Oikeusministeriö.
- Karjalainen, Maija (2014). Järjestöt demokratiaa kehittämässä. Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnan raportti suomalaisen demokratian kehitystarpeista. Selvityksiä ja ohjeita 5/2014. Oikeusministeriö.
- Konttinen, Esa. Kansalaisyhteiskunta. Kansalaisyhteiskunnan tutkimusportaali. <http://kans.jyu.fi/sanasto/sanat-kansio/kansalaisyhteiskunta> <Viitattu 25.4.2017>
- Konttinen, Esa & Ruuskanen, Petri & Siisiäinen Martti (2010). Osallistuminen kansalaisyhteiskunnassa ja osallistumisen tutkimus. Teoksessa Suomalaisen kansalaisosallistumisen tutkimuksen bibliografia. Selvityksiä ja ohjeita 15/2010. Oikeusministeriö.
- Myllyniemi, Sami (toim.) (2017). Katse tulevaisuudessa. Nuorisobarometri 2016. Opetus- ja kulttuuriministeriö, Valtion nuorisoverkosto, Nuorisotutkimusseura ja tekijät. Grano Oy. https://tietoanuorista.fi/wp-content/uploads/2017/03/Nuorisobarometri_2016_WEB.pdf
- Peltosalmi, Juha & Eronen, Anne & Litmanen, Tapio & Ruuskanen, Petri (2016). Järjestöjen tulevaisuus. Järjestöbarometri 2016. SOSTE Suomen sosiaali- ja terveys ry. Helsinki. https://www.soste.fi/media/soste_jarjestobarometri_2016.pdf
- Pirkkalainen, Päivi (2015). Maahanmuuttajärjestöt kolmannen sektorin muutoksessa – vertaistuesta ja vapaaehtoisuudesta viranomaisyhteistyöhön. Kansalaisyhteiskunta 1, 51–73.
- Ratkaisujen Suomi. Pääministeri Juha Sipilän hallituksen strateginen ohjelma 29.5.2015. Hallituksen julkaisusarja 10/2015. http://valtioneuvosto.fi/documents/10184/1427398/Ratkaisujen+Suomi_FL_YHDISTETTY_netiti.pdf/801f523e-5dfb-45a4-8b4b-5b5491d6cc82
- Ruusuvirta, Minna (2015). Luottamuksesta kontrolliin, estetiikasta markkinaorientaatioon. Markkinaistuminen julkisen sektorin ja kulttuurialan kolmannen sektorin suhteessa. Kansalaisyhteiskunta 6 (1), 5–27.
- Saukkonen, Pasi (2013). Kolmas sektori – vanha ja uusi. Kansalaisyhteiskunta 1, 6–31.
- Seppo, Maija (2013). Kansalaisyhteiskunta nyt. Selvitys suomalaisen kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksistä, tilasta ja asemasta. Kepan taustaselvitykset n:0 38.
- Siisiäinen, Martti (1998). Uusien ja vanhojen liikkeiden keinovalikoimat. Teoksessa Ilmonen, Kaj & Siisiäinen, Martti (toim.): Uudet ja vanhat liikkeet. Tampere: Vastapaino.
- Sitra (2017). Megatrendit 2017. <https://www.sitra.fi/aiheet/megatrendit/#megatrendit-2017>

SOSTE Suomen sosiaali ja terveys ry. (2017). Uusi avustusjärjestelmä. Järjestöille yhtäläistä kohtelua ja järkevää harkintavaltaa.

Valtioneuvoston asetus kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnasta. Vnp 269/2007.

<http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2007/20070269>

Valtioneuvoston asetus kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunnasta annetun valtioneuvoston asetuksen 3 §:n muuttamisesta 1285/2011. <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20111285>

Vapaaehtoistyö, talkootyö, naapuriapu – kaikki käy. Vapaaehtoistoiminnan koordinaatiota ja toimintaedellytysten kehittämistä selvittävän työryhmän loppuraportti. Valtiovarainministeriön raportti 39/2015.

Liite 1 Viestintästrategia 2017–2021

Johdanto

Tämä on kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANEn viestintästrategia toimikaudelle 2017–2021. Viestintästrategiassa määritellään KANEn viestinnän yleiset tavoitteet, ydinviestit, kohderyhmät, viestintäkanavat ja -kielet. Strategiassa määritellään myös viestinnän vastuutahot sekä tulosten seurannan painopistealueet. Konkreettiset viestintätoimenpiteet, aikataulut, vastuuhenkilöt ja resurssit sekä seurannan mittarit määritellään vuosittain laadittavissa työohjelmissa.

Tavoitteet – miksi KANE viestii?

Kansalaisyhteiskuntapolitiikan neuvottelukunta KANE toimii julkisen vallan, kansalaisyhteiskunnan, elinkeinoelämän sekä kansalaisyhteiskunnan tutkimuksen vuorovaikutuksen foorumina. Neuvottelukunnan tavoitteena on vahvistaa kansalaisyhteiskunnan toimintaedellytyksiä ja tiivistää yhteistyötä eri toimijoiden kesken.

KANEn viestinnän tavoitteena on tuoda kansalaisyhteiskunnan näkemystä tunnetuksi päätöksenteossa ja julkisessa keskustelussa.

KANEn ydinviestit – mitä viestimme?

KANE keskittyy viestinnässään toimikaudelle valitsemiinsa pääteemoihin. Toimikaudella 2017–2021 KANE:n pääteemoja ja niihin kytkeytyviä ydinviestejä ovat:

Pääteema 1: Kansalaistoiminnan autonomiaa ja elinvoimaisuutta vahvistetaan

Ydinviestit: Autonomia on peruslähtökohta kansalaisjärjestöjen rooliin osallisuuden ja demokratian vahvistajana. Järjestöjen autonomisuus on demokratian ja osallisuuden kannalta oleellinen kysymys. Autonomian vahvistaminen merkitsee sitä, että kansalaisten ja

kansalaisjärjestöjen toimintaa ei voi välineellistää ja rajanveto yksityiseen ja julkiseen sektoriin pysyy selkeänä.

Pääteema 2: Globaalit muutokset ja niiden vaikutukset kansalaisyhteiskuntaan tunnistetaan

Ydinviestit: Kansalaisyhteiskunta on yhtä aikaa globaalia ja paikallista. Kansalaisyhteiskunta toimii ja reagoi keskinäisten riippuvuuksien maailmassa. Tulevaisuuden kannalta on tärkeää tunnistaa järjestöjen kannalta keskeiset muutostekijät.

Pääteemoihin kytkeytyvien ydinviestien lisäksi KANE viestii tilanteen ja resurssien mukaan myös muista ajankohtaisista, kansalaisyhteiskunnan toimintaan ja toimintaedellytyksiin vaikuttavista asioista.

Kohderyhmät – kenelle viestimme?

KANEn viestintä koostuu sisäisestä ja ulkoisesta viestinnästä. Sisäisen viestinnän pääkohderyhminä ovat neuvottelukunnan jäsenet ja varajäsenet sekä työryhmien ja jaostojen jäsenet. Ulkoisen viestinnän kohderyhmiä ovat mm. viranomaiset ja poliittiset päättäjät, kansalaisjärjestöt, yliopistot ja tutkimuslaitokset sekä kansalaiset ja media.

Viestintäkanavat ja -kielet – miten viestimme?

- KANEn pääasiallisia viestintäkanavia ovat:
- Sähköposti: kane.om@om.fi
- Verkkosivut: <http://oikeusministerio.fi/kane/fi/>
- KANE-blogi: <http://oikeusministerio.fi/kane/fi/index/blogi.html.stx>
- Oikeusministeriön ja demokratia.fi-tilin some-kanavat: Facebook, Twitter ja Youtube. Some-viestinnässä käytetään aihetunnistetta #KANE.
- Seminaarit, työpajat, kuulemistilaisuudet, verkkokuulemiset

Viestintäkeinoja ovat:

Esitykset ja lausunnot – KANE tekee esityksiä ja antaa lausuntoja sille tärkeistä aiheista ja asioista.

Julkiseen keskusteluun osallistuminen – KANE tekee avauksia julkiseen keskusteluun mm. tutkimusten, selvitysten, kirjoitusten ja sosiaalisen median kautta. KANEn nimissä voidaan julkaista tiedotteita, kannanottoja, blogikirjoituksia jne.

Vuoropuhelu – KANE edistää vuoropuhelua päätöksentekijöiden ja valmistelijoiden kanssa järjestämällä esim. ministeriökierroksia keskeisiin ministeriöihin.

Neuvottelukunnan kokoukset – KANEn kokoukset ovat tärkeitä neuvottelukunnan sisäisen vuorovaikutuksen foorumeita. Kokousten pöytäkirjat jaetaan jäsenistölle ja ne ovat julkisia. Kokouksista viestitään tilanteen ja tarpeen mukaan myös ulospäin.

Viestinnän kieli

KANEn työkielenä on suomi, ja neuvottelukunnan sisäinen viestintä hoidetaan pääsääntöisesti suomen kielellä. Kokouksissa puheenvuoroja voi pitää myös ruotsiksi, samoin sihteeristöön ja puheenjohtajistoon voi olla yhteydessä suomeksi tai ruotsiksi.

Ulkoisessa viestinnässä esim. verkkosivut, tiedotteet ja julkisten tilaisuuksien kutsut julkaistaan suomeksi ja ruotsiksi. Some-viestinnässä pyritään käyttämään molempia kieliä. KANEn järjestämässä julkisissa tilaisuuksissa voi käyttää suomea tai ruotsia. Lisäksi järjestetään tarpeen mukaan viittomakielten tulkkaus.

Vastuutahot – kuka viestii?

KANEn julkisuuskuva on puheenjohtajistonsa ja jäsenistönsä näköinen. Neuvottelukunnan viestintää koordinoi oikeusministeriössä toimiva sihteeristö yhteistyössä työjaoston kanssa.

Jäsenistö – Jäseniä kannustetaan aktiivisuuteen ja tuottamaan työjaostolle ja/tai sihteeristölle esityksiä, materiaalia ja kantoja KANEn valitsemiin pääteemoihin liittyen. Jäsenistö voi esittää työjaostolle ideoita tutkimus- ja selvityshankkeiksi sekä tuottaa työjaoston tai sihteeristön pyynnöstä sisältöä esim. tiedotteisiin, lausuntoihin, blogikirjoituksiin ja sosiaaliseen mediaan. KANEn jäsenten toivotaan tukevan sihteeristöä KANEn antamien lausuntojen ja kantojen sekä muun viestinnän levittämisessä omien viestintäkanaviensa, jäsenistönsä ja sidosryhmiensä kautta.

Työjaosto ja puheenjohtajisto – Työjaosto ja puheenjohtajisto vastaavat KANEn viestinnän suunnittelusta ja koordinoinnista yhdessä sihteeristön kanssa.

Sihteeristö – Sihteeristö koordinoi KANEn viestinnän toteutusta yhteistyössä oikeusministeriön viestintäyksikön kanssa. Sihteeristö toimii lausuntojen ja esitysten valmistelussa teknisenä tukena ja koordinoijana. Sihteeristö vastaa yhteistyössä työjaoston ja puheenjohtajiston kanssa kokouksiin liittyvästä viestinnästä sekä jäsenistön suuntaan että ulkoisesti.

Työryhmät ja jaostot – Työryhmien ja jaostojen viestinnästä sovitaan tapauskohtaisesti. Sihteeristö tukee työryhmiä ja jaostoja niiden viestinnän suunnittelussa ja toteutuksessa.

Tulosten seuranta – miten onnistuimme viestinnässämme?

KANEn viestinnän vaikuttavuutta arvioidaan vuosittain. Vaikuttavuuden mittaamisessa keskitytään erityisesti seuraaviin osa-alueisiin ja mittareihin:

Toiminnan vaikuttavuus – KANEn toiminnan vaikuttavuutta mitataan seuraamalla, miten esim. KANEn esittämät lausunnot ja kannat otetaan huomioon valmisteluprosesseissa ja päätöksenteossa. Lisäksi pyritään tilaamaan ulkoinen vaikuttavuus selvitys yhteistyössä oikeusministeriön yhteydessä toimivien muiden neuvottelukuntien kanssa.

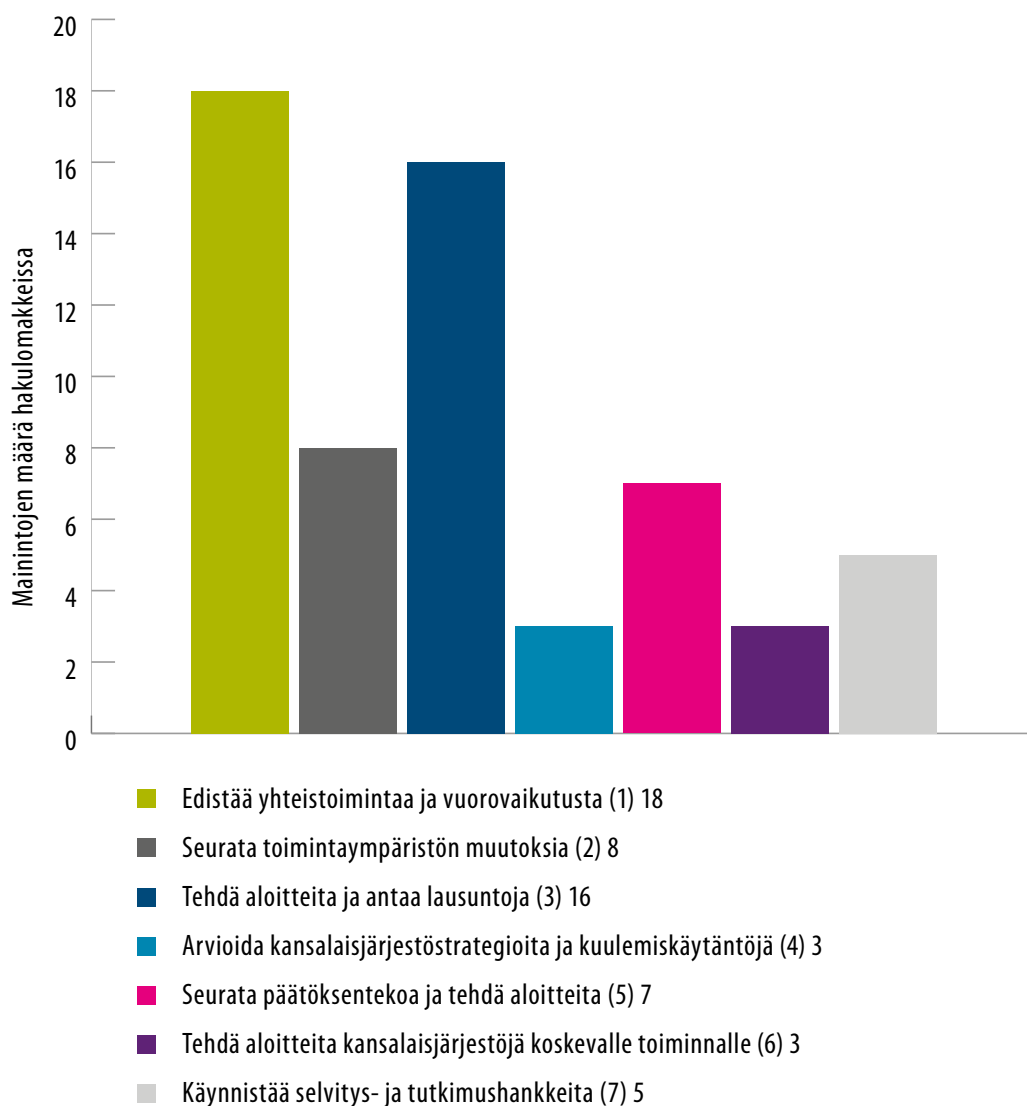
Viestintäkanavien vaikuttavuus – KANEn viestintäkanavien vaikuttavuuden mittaamisessa pyritään hyödyntämään verkon ja sosiaalisen median analytiikkaa (mm. kävijämäärät, sisällön parissa vietetty aika, levinneisyys, viraalisuus, osallistavuus, kiinnostuksen määrä).

Visuaalinen ilme – miltä näytämme ulospäin?

KANella on oma tunnus ja visuaalinen ilme, (uudistettu vuonna 2017), joiden käytössä tulee noudattaa graafista ohjeistoa. Yhtenäinen visuaalinen ilme vahvistaa KANEn tunnettuutta. Graafisen ohjeiston tarkoitus on ohjeistaa logon, graafisten elementtien, värimaailman ja fonttien käytössä sekä yhtenäistä tapaa toimia ja näkyä painetuissa ja sähköisissä materiaaleissa.

Liite 2 Jäsenten hakemuksissa esittämiä tavoitteita ja toimintaehdotuksia (2016)

Kuvio 1. Kuva 2 KANEn tärkeimmät tehtävät; mainintojen määrä hakulomakkeissa

KANEn järjestö- ja kansalaisyhteiskuntatoimijahaun (2016) yhteydessä koottiin tietoa neuvottelukuntaan valittujen mielipiteistä. KANEn tärkeimmiksi tehtäviksi nähtiin seuraavat:

- edistetään yhteistoimintaa ja vuorovaikutusta kansalaisyhteiskunnan ja viranomaisten kesken;
- kehitetään ja turvataan kansalaisyhteiskunnan elinvoimaisuutta sekä tuetaan ja kehitetään vapaaehtoistoiminnan mahdollisuuksia;
- edistetään kansalaisyhteiskunnan mahdollisuuksia yhteiskunnallisen muutoksen fasilitointiin ja tuodaan kansalaisyhteiskunnan näkemyksiä sote- ja maakuntaudistuksen sekä rahapelifuusion jatkoon.

Liite 3 KANEn (2012–2016) suosituksia

- KANEn tärkeimpiä tehtäviä on pitää yllä hyvää keskusteluilmapiiriä eri yhteiskunnan toimijoiden välillä.
- Kuulemista ja vuorovaikutuskäytäntöjen kehittämistä tulee jatkaa. Kuulemisilla tulee olla aitoa vaikutusta päätöksentekoon. Kansalaisyhteiskuntaa tulee osallistaa laajasti.
- Hallitusohjelmaan liittyviin prosesseihin vaikuttaminen on erityisen tärkeää. KANEn tulee kiinnittää huomiota esimerkiksi ministeriöiden tulevaisuuskatsaustyöhön ja seurata hallitusohjelmatasolla mm. maakuntauudistuksen, digitalisaation, kokeilukulttuurin ja normien purkamisen teemoja.
- Byrokratian vähentämiselle ja järjestöjen hallinnollisen taakan keventämiselle on tarvetta, esimerkiksi selkeämmillä julkisten avustusten hakuprosesseilla ja neuvonnalla sekä käytäntöjen yhtenäistämällä. KANEn tulisi olla mukana rahapelifuusion seuraavissa vaiheissa sekä rahankeräyslain uudistamisessa.
- Tavoitteena on, että yleishyödyllisten yhteisöjen verotuksellinen asema säilyisi, käytännöt selkeytyisivät ja olisivat läpinäkyvämpiä. KANEn tulisi jatkaa aihetta koskevaa valmistelua aiemmat selvitykset huomioiden sekä osallistua tiiviisti hallitusohjelman kirjattuun veroselvitykseen.
- Järjestöjen taloudellisten toimintaedellytysten toteutumisen seuranta ja edistämistä on syytä jatkaa, mm. järjestöjen toiminnan rahoitus, uusien rahoitusmuotojen kehittäminen, ja palveluntuotannon turvaaminen. Näihin on syytä kiinnittää huomiota rakenneuudistusprosesseissa, mm. sote- ja maakuntauudistuksessa sekä hankintalain toimeenpanossa. KANEn tulisi myös osallistua hallituksen aluekehittämispäätöksen toteutukseen 2016–2019.
- KANEn roolia vapaaehtoistoiminnan kehittämisessä on esitetty korostettavaksi (mm. kumppanuus vn-demokratiaverkoston kanssa).
- KANEn kannattaa jatkaa Kuntaliiton kanssa suositusten luomista kunnille järjestöjen toimintaedellytysten edistämiseksi.
- KANEn tulisi kiinnittää jatkossa huomiota myös kansalaisyhteiskunnan ylikansallisiin ulottuvuuksiin.
- KANEn tavoitteita on syytä jatkossakin priorisoida vaikuttavuuden parantamiseksi. Vaikuttavaa on ollut mm. asiantuntijatason osallistuminen prosesseihin (esimerkiksi ministeriöiden työryhmätyöskentely).
- Selkeä agenda ja työtavat tulee määritellä heti toimikauden aluksi.
- Liian laaja-alainen työryhmätyöskentely ei ole ollut vaikuttavaa, mutta ad hoc-tyyppinen reagointi puolestaan on.
- Kokousten määrää (3–4 krt vuodessa) on pidetty hyvänä.

- Neuvottelukunnan jäsenten sitouttamista toimintaan tulisi lisätä, ja KANE-viestintää järjestöjen omissa kanavissa ja yhteyksissä lisätä.
- Aloitteiden ja lausuntojen antaminen on edelleen tarkoituksenmukaista, samoin seminaarien ja aivoriihien järjestäminen: ministeriö- ja kansanedustajatapaamisia tulisi jatkaa.
- Vuosittain vaihtuvia teemoja voisi harkita.

OIKEUSMINISTERIÖ JUSTITIEMINISTERIET

ISSN 1798-7083
ISBN 978-952-259-636-9 (PDF)

Oikeusministeriö
PL 25
00023 Valtioneuvosto
www.oikeusministerio.fi

Justitieministeriet
PB 25
00023 Statsrådet
www.justitieministeriet.fi